

Móra Ferenc:
KÜSMÖDI URAM ARANYAI*

Bizony több már annak száz esztendejénél, mikor Küsmödi Gergely uram kilépett a csizmából, de azért híre-neve máig fölmaradt a Hajdúságban.

– Jól áll neki, mint Küsmödinek a nagy uraság, – azt szokták ott mondani ma is a hányi-veti emberre.

Nem is lehetett arról soha bizonyosat tudni. Csak az bizonyos, hogy abba a hírbe keveredett, nincs nála gazdagabb ember a Hajdúságban. Házainak, pusztáinak, majorságainak maga se tudta a számát. Négylovas hintón járt tán még az udvarra is, aranyból volt tán még a csizmavakaró kése is.

No ez mind nem lett volna hiba, ha a dölyfössége még a gazdagságánál is nagyobb nem lett volna Küsmödi Gergelynek. De hogy senkinek se volt akkora vagyona, mint neki, mindenkinél nagyobbra tartotta magát.

– Aki pénzes, legyen kényes, – az volt neki a szavajárása és ugyancsak tartotta is magát ehhez a törvényhez. Eszéért, érdeméért senkit a világon meg nem süvegelt. Hanem azt megkívánta, hogy ő előtte mindenki lekapja a fején valót, akinek kevesebb a garasa az övénél. Arra aztán ő is kivicsorította a fogát nagyédesen, hanem a süvegét akkor se billentette meg.

– Ha én mindenkinek visszaköszönnék, sohse volna nyugta a karomnak, mint az óra sétálójának, – szokta volt kevélyen mondogatni.

Hát az igaz, hogy sok volt a köszönetője. Egyszer, ahogy az orosz piacon végig kocsikázott, az egész falu lekapta előtte a kalapját. Pedig nagy volt a bánatuk szegény oroszoknak. Aznap virradóra porig égett a falujok s éppen azon tanakodtak szegény jámborok, miből rakjanak most új fészket.

– Hej, Küsmödi uram a fél zsebéből fölépíthetné az egész Oroszit, – sóhajtozták a kárvallottak.

Küsmödi uramnak azonban kisebb gondja is nagyobb volt ennél. Nagy maga megelégedve nézett el a sok födetlen fej fölött, de annál jobban elfutotta a pulykaméreg, mikor meglátott egy darutollas süveget valami nyurga fiatalembernek a fejében. Hosszú, sáppadt legény volt, csak a két nagy fekete szeme égett, mint a parázs. A ruhája szegényes, a csizmája poros, látszott rajta, hogy valami vándorló diák-féle lehet.

– Nini, hát kend miféle jött-ment? – horkant rá Küsmödi mérgesen. Tán cinegét tartogat a süvegje alatt, hogy meg nem meri emelni?

– Nem ismerem az urat, – felelte csendesen a diák.

Apró szeme volt Küsmödinek, mint a sült halnak s az most egészen belevörösödött a méregbe.

– Micsoda, hát nem lehet énbőlőlem kinézni, hogy ki vagyok, mi vagyok? Kapja le a süvegét, öcsém, mert száz sárga csikó fickándozik a zsebemben. Éppen most eresztették őket a körmöci ménesből.

Azzal ráütött a zsebére, úgy, hogy összecsengtek benne az aranyak. De akármilyen szépen nyertettek a sárga csikók, a diák állt mereven, mint a pecek.

– Én senki száz aranyát meg nem süvegelem.

Az oroszok összenéztek, mert tetszett nekik a beszéd, Küsmödi uram pedig egész megzavarodott.

– Nini, – mosolygott kínjában, – hátha megfelezném a száz aranyat?

Ötven aranyért már csak megbillentheti a sapkáját az ilyen szegény diák-ember?

A diák megcsörgette a markában az aranyakat, aztán a mentéje zsebébe csúsz-tatta őket. De a süvegéhez csak nem nyúlt hozzá.

– Hja, atyámfia, – most már csak így tisztelte Küsmödi urat –, most már nekem is ötven aranyam van, mint kegyelmednek. Hát akkor mért köszönnék én kelmed-nek előbb, mint kelmed énnekem?

De már erre egészen meghökkenett Küsmödi uram, különösen mikor észrevette, hogy az oroszoknak még nagy bánatukban is nevetőre áll a szájuk. No Küsmödi, mindjárt oda a becsület! Ezt a csúfságot el kell kerülni minden áron.

– Kedves öcsémuram, – fogta a szót csendesebbre, szinte alázatosra –, fogadja el tőlem még ezt az ötven aranyat is és tiszteljen meg a köszöntésével.

A diák pedig eltette a másik ötven aranyat is és ráförmedt Küsmödire:

– Hát már mért köszönnék én kendnek, mikor kendnek üres a zsebe, az enyé-met meg száz arany húzza. Aki pénzes, legyen kényes, akinek meg üres a zsebe, az háromszor is kapja le a süvegét a magam formájú módos ember előtt.

De lett erre olyan kacagás Orosziban, hogy Küsmödi uram tán halála órájáig hallotta, pedig lóhalálában vágatott ki a faluból.

A diák pedig abban a nyomban szétosztotta a száz aranyat az oroszoknak, de meg is toldotta egy ezüst húszassal, pedig az volt neki minden vagyona. Azt mondta, azt annak a gyermeknek adják, aki legszebben tud verset mondani a faluban.

Azzal aztán a tenyerébe vette a lábát s nagyon igyekezett ki a faluból. Menekült az oroszok hálálkodása elől.

– Jaj, csak a nevét mondja meg legalább, diák úr, – rimánkodtak a szegény em-berek –, hogy legyen kit áldani még az unokáinknak is.

– Csokonai Vitéz Mihálynak hívnak, – szólt vissza a diák s búcsúzóban meg-lengette a darutollas süvegét.

(1910)

* Megjelent *Szegedi Lőrinc* név alatt, ÉNU 1910/2. A későbbi *Móra*-kötetekben (*Hiszek az emberben*, *A család*, *Móra olvasókönyv*, *Mindennapi kenyérünk*, *A dorozsmai varjú*, stb.) a nemzetközi vándor-adoma *Kevély Kereki* c. változata olvasható, amelyben a főhős: *Petőfi Sándor*. Ismert egy harmadik szöveg-változat is, melyet az író a *Bolond Istók* c. *Petőfi*-film 1923-as szegedi bemutatóján mondott el, megnyitó beszédébe szöve (*Napok, holdak, elmúlt csillagok*, *A Világ így megyen*).